

O'QUVCHI -YOSHLARNI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH

Jabbarova Xafiza Yuldashevna

Xorazm viloyat, Gurlan tumani, 26-maktab psixologi

Allanazarova Nargiza Taxiroyva

Xorazm viloyat, Gurlan tumani, 24-maktab psixologi

Annotatsiya: ushbu maqolada o'quvchi-yoshlarni kasb-hunarga yo'naltirish — bu ta'lim tizimida o'quvchilarni o'z qiziqishlari, salohiyati va mehnat bozoridagi ehtiyojlarga mos ravishda kelajakdagi kasb yoki mutaxassislikni tanlashga tayyorlash jarayonini tahlili keltirilgan.

Kalit so'zlar: o'quvchi-yoshlar, kasb-hunar, ilm, fan, soha, mehnat, buyumlar, manfaat.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ОРИЕНТАЦИЯ УЧАЩИХСЯ-МОЛОДЕЖИ

Джаббарова Хафиза Юлдашевна

Психолог школы № 26 Гурланского района Хорезмской области

Аланазарова Наргиза Тахировна

Психолог школы № 24 Гурланского района Хорезмской области

Аннотация: В этой статье представлена профессиональная ориентация учащихся-молодежи-анализ процесса подготовки учащихся к выбору будущей профессии или специальности в системе образования в соответствии с их интересами, потенциалом и потребностями рынка труда.

Ключевые слова: ученик-молодежь, профессия, наука, Наука, сфера, труд, предметы, интересы.

STUDENT-YOUTH VOCATIONAL GUIDANCE

Jabbarova Khafiza Yuldashevna

Психолог школы № 26 Гурланского района Хорезмской области

Allanazarova Nargiza Taxirovna

Psychologist of School No. 24, Gurlan district, Khorezm region

Annotation: this article presents an analysis of the student-youth vocational orientation-the process of preparing students in the educational system to choose a future profession or specialty in accordance with their interests, potential and needs in the labor market.

Keywords: student-youth, profession, science, science, field, labor, items, interest.

Yosh avlodning kelajakdagi kasbini to'g'ri tanlashi nafaqat o'z hayoti uchun, balki jamiyat taraqqiyoti uchun ham muhim omildir. Kasbga yo'naltirish — bu o'quvchilarning qiziqishlari, salohiyati, sog'ligi, imkoniyatlari va mehnat bozoridagi ehtiyojlarga mos holda kasb tanlashlariga yordam berish jarayonidir. Ushbu jarayon maktab, oila va jamiyat hamkorligida samarali tashkil etilishi lozim.

Kasbga yo'naltirishning maqsadi va ahamiyati:

Kasbga yo'naltirishning asosiy maqsadi — o'quvchilarning qiziqish va qobiliyatlarini aniqlab, ularni mos sohalarga yo'naltirishdir. Bu orqali:

- yoshlar o'z salohiyatlarini to'liq namoyon eta oladi,
- ijtimoiy foydali mehnatga jalb etiladi,
- va jamiyatda yetishmayotgan mutaxassisliklar bo'yicha kadrlar yetishtiriladi.

Mehnat va kasbiy tayyorgarlik tizimi bevosita yoshlarning mehnat va kasb tarbiyasini kasbiy axborotlar, kasb tanlash, kasbga yo'naltirish ishlarini amalga oshiradigan ulkan ishlardan biri bo'lib, o'z o'tmish taraqqiyotiga ham egadir. Xalqimizning millat, elat bo'lib shakllanishini mehnatsiz, kasblarsiz, hunarsiz aslo tasavvur etib bo'lmaydi. Odamzod paydo bo'lishidan boshlab mehnat bilan shug'ullana boshlagan. Turmush buyumlari yasagan, yumushlar bajargan. Dastlab faqat kun kechirish uchun qilingan mehnat keyinchalik, kattaroq maqsadni, moddiy

manfaat ko'rish uchun amalga oshirilib hatto, X asrlarda yirik harbiy qo'shinlarni, millionlab xalqlarni buyumlar, anjomlar bilan ta'minlay oladigan ishlab chiqarish sohalari darajasigacha taraqqiy etib bordi.

XII - XV asrlarda Movarounnahr va Xurosonda hunar ilmi, ko'lami rivojlanishi eng yuqori pog'onaga ko'tarildi. Har bir xalq ota-bobosidan meros bo'lib, avloddan-avlodga o'tib kelayotgan o'zining tarixiy-madaniy birligi bilan ajralib, o'ziga xos-xususiyatlarni saqlab kelgan.

Kasb-hunar egallashni ahamiyati to'g'risida qomusiy olim Abu Ali Ibn Sino (980-1037) ning asarlarida ham ko'ramiz. Uning fikricha bolaga yoshligidan biror kasb-hunarni o'rgatish lozimdir. Bola kasb-hunarni ma'lum darajada o'zlashtirib bo'lgandan so'ng o'z kasb-hunaridan hayotda foydalanish, yani halol mehnat bilan mustaqil hayot kechirishga o'rgatish kerakdir.

Sharq, Markaziy Osiyolik mutafakkirlar hamda o'zbek marifatparvar shoirlari ham kasb-hunar egallashni ahamiyati to'g'risida o'z asarlarida qimmatli maslahatlarini qoldirganlar, bu meros hozirgi kunda ham yoshlarni kasb-hunarga yo'naltirishda muhim ahamiyatga egadir.

Kasbga yo'naltirish ishida iqtisodiy muammolar muhim o'rin tutadi. Bular orasida xalq xo'jaligini rivojlantirish va kadr muammolari alohida ahamiyat kasb etadi. Bu masalalarni kasbga yo'naltirish jihatlari bilan o'zaro bog'liq tarzda talabalarning mustaqil mashg'ulotlarida ko'rib chiqishi tavsiya etiladi.

Hozirgi fan-texnika va ijtimoiy taraqqiyot sharoitida yosh avlodni jamiyat barpo etishda faol qatnashishga tayyorlashi lozim bo'lgan maktabning roli har qachongidan ko'ra o'sib bormoqda.

Shu munosabat bilan o'quvchilarga ilm-fan asoslarining mustahkam bilimlarini singdirish, ularda yuksak onglilikni tarbiyalash, umuminsoniy ahloqiylikni shakllantirish, yosh avlodni turmushga va mehnatga, ijtimoiy zarur kasblarni ongli ravishda tanlashga tayyorlash ta'lim hamda tarbiyaning hamma bosqichlarida hozirgi maktabning vazifalaridir.

Kasbni to'g'ri tanlash - inson turmushida muhim qadamdir, yosh avlodning butun hayotidagi muvaffaqiyat ko'p jihatdan kasbning qanchalik to'g'ri tanlanishiga bog'liq jarayondir.

Kasbni to'g'ri tanlash har bir maktab o'quvchisining qiziqishiga, mayliga, qobiliyatiga va imkoniyatlariga mos bo'lishi uchun uning sog'ligini, o'zlashtirishini va hissiyotlarini hisobga olish lozim, bular ijtimoiy foydali va unumli mehnatda hammadan ko'ra ko'proq qaror topadi va namoyon bo'lib boradi.

Yosh avlodni ongli ravishda kasb tanlashga tayyorlash masalasiga yoshlarni har tomonlama hamda uyg'un rivojlantirishning muhim sharti sifatida qaralmoqda. Bu ish shaxsni g'oyaviy-siyosiy, axloqiy, mehnatsevarlik, aqliy, estetik va jismoniy jihatdan kamol toptirish bilan, ya'ni butun ta'lim-tarbiya jarayoni, uning butun kompleksi bilan uzviy birlikda va hamjihatlikda amalga oshiriladi.

Maktabda o'qituvchi o'quvchining qiziqishlarini aniqlashda va yo'naltirishda muhim rol o'ynaydi. U:

- darsdagi faoliyatni kuzatadi,
- suhbat orqali mayl va qiziqishni aniqlaydi,
- sinf rahbarlik faoliyatida ota-onalar bilan hamkorlik qiladi.

Misol: Toshkentdagi 203-maktabda informatika fanidan yuqori natija ko'rsatgan o'quvchilar IT yo'nalishidagi kollej va texnikumlarga yo'naltirilib, "One Million Uzbek Coders" dasturida qatnashmoqda.

Kasbga yo'naltirishda mehnat bozori ehtiyojini inobatga olish muhim. Bugungi kunda O'zbekistonda:

- qurilish,
- qishloq xo'jaligi,
- IT,
- tibbiyot kabi sohalarda malakali kadrlar tanqisligi mavjud.

Misol: Samarqandda ochilgan qishloq xo'jaligi yo'nalishidagi texnikumda o'quvchilarga traktor haydovchiligi, issiqxona texnologiyasi o'rgatilmoqda. Bu ularni nafaqat kasbga, balki daromadga ham yo'naltiradi.

Kasb tanlashda ota-onaning qarashi, jamiyatdagi kasb qadri va imkoniyatlar ham muhim ahamiyatga ega.

Misol: Andijon viloyatida “Kasb tanlash — hayot tanlash” nomli loyiha doirasida ota-onalar, o‘quvchilar va ish beruvchilar ishtirokida seminarlar tashkil qilinmoqda.

Xulosa qilib aytganda, o‘quvchi-yoshlarni kasbga yo‘naltirish — bu faqat kasb tanlash emas, balki ularning hayotda o‘z o‘rnini topishiga yordam berish, jamiyat uchun foydali bo‘lishiga yo‘l ochishdir. Bu jarayon:

- tarixiy ildizlarga,
- zamonaviy ehtiyojlarga,
- pedagogik yondashuvlarga,
- va oila-maktab hamkorligiga tayangan holda olib borilishi kerak.

To‘g‘ri tashkil etilgan kasbga yo‘naltirish orqali yoshlar o‘z orzu va intilishlariga erishish bilan birga, mamlakat taraqqiyotiga ham hissa qo‘shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

- 1.Asqarova O‘.M, Usmanova S.U., Zamilova R.R., M.X.Tashibekova, D.A.Abdusamiyev Pedagogika nazariyasi va tarixi (1-qism) / Darslik /— Namangan: Usmon Nosir media, 2022. – 376 b 4.
- 2.Asqarova O‘. va boshqalar. “Pedagogika va psixologiya fanlarini o‘qitish metodikasi” darslik Navro‘z, 2020 y. 456.
- 3.Asqarova O‘., Xayitboyev M., Nishonov M. Pedagogika. – T.: Talqin, 2008.
- 4.Sulliyeva S.X., Ravshanova U.B., Boltayeva S.J. Sinf rahbari faoliyati. Monografiya. TerDU NMM . 2022. 99 b.